

AMNESTY INTERNATIONAL

PUBLIC STATEMENT

AI Index: EUR 44/002/2014
12 Şubat 2014

Türkiye: Cumhurbaşkanı Gül: Kısıtlayıcı internet yasası değişikliklerini veto edin

Uluslararası Af Örgütü, Cumhurbaşkanı Gül'ü, ifade özgürlüğü üzerinde kısıtlayıcı etki yaratacak olan 5651 sayılı internet yasasında değişiklikler öngören tasarıyı veto etme çağrısında bulunuyor. Türkiye yetkilileri, bunun yerine, mevcut yasayı uluslararası ifade özgürlüğü standartlarına uyumlu hale getirmeli.

İnternet medyası ve sosyal medya, Türkiye'deki gazetecilere yönelik cezai kovuşturma tehditlerinin yaşandığı ve ana akım medyanın ciddi otosansür uygulamalarıyla sarmalandığı bir ortamda, fikirlerin ifade edilmesi ve bilgi edinilmesi için hayati bir önem taşıyor.

Yeni düzenleme, Başbakan'ın Gezi Parkı protestoları esnasında sosyal medyanın kullanımına dair "Twitter denilen bir bela var" şeklinde yaptığı açıklamadan aylar sonra geldi. Protestolar sırasında, Uluslararası Af Örgütü, hem barışçıl protestoculara yönelik yaygın şekilde gereksiz ve aşırı güç kullanımını, hem de doktorlar, avukatlar ve gazetecilere yönelik hükümet tarafından yapılan susturma ve karalama girişimlerini raporladı. O dönemde, yetkililer, 'hakaret'i de içerecek şekilde "evrensel suç"larla mücadele amacıyla sosyal medya ile ilgili yasal düzenlemeler yapacaklarını taahhüt etmişlerdi. Türkiye'de hakaret suçunu düzenleyen yasalar, ifade özgürlüğü hakkının ihlaline yol açacak şekilde ve genelde politikacılar ve diğer devlet görevlilerine yönelik yapılan eleştirilerin adil olmayan biçimde kovuşturmaya tabi tutulması amacıyla kullanılıyor. Türkiye'nin de taraf olduğu Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (ICCPR)'ni yorumlamakla yükümlü İnsan Hakları Komite'si, hapis cezasının 'hakaret' için hiç bir zaman uygun bir çözüm olmadığını belirtmişti.¹

Dünya çapında üne sahip bir piyanist olan Fazıl Say hakkında dindar kişiler ve İslam'ın cennet anlayışı ile ilgili twitter'da yaptığı alaycı yorumlar sebebiyle açılan dava, Türkiyeli yetkililerin mevcut yasalar üzerinden, internet aracılığıyla meşru muhalif görüşlerin dile getirilmesini hedef almasına dair bir örnek. Eylül 2013'te Fazıl Say "dini değerleri aşağılamak" sebebiyle 10 aylık cezaya çarptırıldı ve cezası ertelendi.

Ocak 2014'te, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın avukatları, *Today's Zaman* adlı günlük gazetede çalışan Mahir Zaynalov isimli bir gazeteci hakkında attığı iki tweet sebebiyle suç duyurusunda bulundu. Tweet'ler, gazetede, "Erdoğan'ın atadığı yetkililerin" El- Kaide ile bağlantısı olan şüphelileri yakalamayı reddettiğini iddia eden makalelere bağlantı içeriyordu. Suç duyurusu, atılan tweetlerin Başbakan'a hakaret içerdiğini ve "halkı kin ve düşmanlığa teşvik etme" unsuru barındırdığını iddia etmekteydi. 4 Şubat'ta, Azerbaycan vatandaşı olan gazeteci hakkında, attığı tweetlere atıfta bulunarak ve Türkiye'de oturma ile ilgili yabancılar kanununun "memlekette kalması umumi güvenliğe, siyasi ve idari icaplara aykırı sayılan yabancılar verilecek muayyen müddet zarfında Türkiye'den çıkmağa davet olunur. Bu müddetin sonunda Türkiye'yi terketmeyenler sınır dışı edilebilirler" şeklindeki 19. maddesine dayanılarak sınır dışı kararı verildi. 7 Şubat'ta ülkeyi terk etti.

¹ Bkz. İnsan Hakları Komite'si, Genel Yorum No. 34, para. 38. Tam metin için http://ihop.org.tr/dosya/BB/IHK-Genel_Yorum-No34.pdf

Son haftalarda, hükümet ayrıca üst düzey devlet görevlilerine yönelik yolsuzluk iddialarını kanıtladığı ileri sürülen internet içeriklerini engellemeye çalıştı.

5 Şubat'ta Meclis tarafından onaylanan yasal değişiklikler, halihazırda uluslararası standartlarla uyum olmayan bir şekilde uygulanan yasaya, internet içeriğinin engellenmesi için daha da fazla güç kazandırıyor. İnsan Hakları Komitesi belli sitelere yönelik genel yasaları ICCPR'in gerektirdiği yükümlülüklerle uyumsuz olması noktasında eleştirdi ve web sitelerini üzerindeki kısıtlamaların ancak yasa ile ve insan hakları hukukuna uygun olarak meşru amaçlara hizmet etmesi gerektirdiğinde yapılabileceğini açıkça ortaya koydu.²

Dahası, Uluslararası Af Örgütü değişikliklerin muğlak ve oldukça geniş kapsamlı tanımlarının, onları uygulamada keyfiyete açık hale getirmesinden endişe duymaktadır. Keyfi uygulamalar sık sık, mevcut internet yasası ve daha geniş bağlamda da Türkiye'deki ifade özgürlüğü hakkını kısıtlayan maddelerdeki muğlaklıktan kaynaklanmaktadır. Yasal netlikten uzak uygulamalar ya da yasaı uygulayanların kontrolsüz uygulama yetkileri, ifade özgürlüğü hakkını kısıtlayan yasalar ICCPR'in gerekliliklerinin yerine getirilmemesine neden oluyor.³

Uluslararası Af Örgütü, bu değişikliklerin, internet erişimine yönelik engelleme gücünü artıracığından endişe duymaktadır. AİHM, *Yıldırım v. Turkey*⁴ vakasında, mevcut 5651 sayılı yasanın uygulamasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin ifade özgürlüğü ile ilgili 10. Maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir. Değişiklikler, AİHM'nin ifade özgürlüğü hakkının ihlaline yol açtığına kanaat getirdiği yasanın 8. maddesinin bir kısmı olan bu hükümleri, olduğu gibi bırakıyor,

Yasanın 9. Maddesi'ndeki değişikliğe göre, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler, içerik sağlayıcısına veya yer sağlayıcısına başvurarak içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebilir ya da doğrudan ilgili mahkemeye başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini talep edebilir. Hakim engelleme talebine yönelik başvuruyu 24 saat içerisinde karara bağlar.

Madde 9/A ile getirilen ek değişikliklerle ise, meydana gelebilecek gecikmelerin "özel hayatın gizliliğinin ihlaline bağlı olarak sakınca doğurabileceği hâllerde" internet içeriğinin idari kararlarla engellenebilmesine izin vermektedir. Engelleme kararına, 7 gün içerisinde yargıya başvurarak itiraz edilebilir. Söz konusu idari kararlar sonucu haklarının ihlal edildiğini düşünen kişiler, yasal yollara başvurmanın zorluklarıyla karşılaşacak ve muhtemelen bu durum pek çok web kullanıcısı için başa çıkılamaz bir engel haline gelecektir.

Uluslararası Af Örgütü yasanın, internetteki içeriğe erişimi engelleyecek biçimde ve ifade özgürlüğü hakkı ile ilgili uluslararası standartlarla uyumsuz bir şekilde uygulanacak olmasından endişe duymaktadır. Uluslararası Af Örgütü hakaretle ilgili hükümlerin, meşru muhalif düşünceleri ve kamu görevlilerinin eleştirilmesini ifade özgürlüğü hakkını ihlal edecek şekilde kovuşturmaya tabi tutmak için kullanıldığını uzun süredir raporlamaktadır.

Uluslararası Af Örgütü internet yasasındaki değişikliklerin aynı zamanda Türkiye yetkililerine, idari kararlar aracılığıyla, internette ifade edilen meşru muhalif görüşlere erişimi engelleme yetkisi vermesinden endişe duymaktadır. Engelleme kararları, mahkemeler vasıtasıyla değil idari kararlarla verilebilecek olduğu için, internet kısıtlamaları ile ilgili yargısal gözetim azaltacaktır.

² Bkz. İnsan Hakları Komite'si, Genel Yorum No. 34, para. 43. Tam metin için http://ihop.org.tr/dosya/BB/IHK-Genel_Yorum-No34.pdf

³ Bkz. İnsan Hakları Komite'si, Genel Yorum No. 34, para. 25. Tam metin için http://ihop.org.tr/dosya/BB/IHK-Genel_Yorum-No34.pdf

⁴ Bkz. AİHM, *Yıldırım v. Türkiye (başvuru no.3111/10)*, 18 Aralık 2012 tarihli karar <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#%7B%22fulltext%22:%5B%22Yıldırım%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-115705%22%7D>

Yasal değişiklikler aynı zamanda, mevcut durumda internet sitelerinin toptan engellenmesine olanak veren halihazırdaki yasaya ek olarak , tekil URL'lerin de engellenebilmesini getirecektir. Bu bir anlamda, işlemlerin daha orantılı olmasını sağlayabilecekken, Uluslararası Af Örgütü bunun aynı zamanda ifade özgürlüğünü ihlal edecek şekilde bireysel hesapları ya da sosyal medyadaki paylaşımları engellemek için kullanılabilceğinden endişe duymaktadır.

Değişiklikler ayrıca, internet servis sağlayıcılarının ve yer sağlayıcıların, kullanıcıların veri trafik kayıtlarını iki yıla kadar ellerinde tutmalarını, talep durumunda ilgili kullanıcıya herhangi bir bildirim ya da açıklama yapmadan bu bilgileri yetkililerle paylaşmalarını getiriyor. Uluslararası Af Örgütü muğlak hükümlerin, bilginin nasıl ya da neden talep edileceğı veya herhangi bir veri koruma güvencesi verip vermediğı ile ilgili bir koruma sağlamamasından dolayı endişe duymaktadır. Özel hayatın gizliliğı hakkına müdahale eden tedbirler, meşru bir amaçla tamamen orantılı olmalı, yargı makamları tarafından dikkatli ve bağımsız bir gözetime tabii tutulmalıdır.

Uluslararası Af Örgütü, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'e veto yetkisini kullanarak, ifade özgürlüğü üzerindeki tehditleri artıran mevcut değişiklikleri engellemesi; Türkiye yetkililerinden de Türkiye'deki sivil toplum grupları ve AGIT gibi uluslararası uzman kurumlar ile ülkenin internet yasalarını uluslararası ve Avrupa standartları ile - ifade özgürlüğü hakkı ile ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ndeki içtihad da dahil - uyumlu hale getirmek için müzakerelerde bulunması için çağrıda bulunuyor.